

Nr 43.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kraftöverföring från fastlandet till Gotland.

(4:e avd.)

I propositionen nr 35 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 13 januari 1950, föreslagit riksdagen att till Kraftöverföring från fastlandet till Gotland å kapitalbudgeten under statens affärsverksfonder, statens vattenfallsverk, för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

I skrivelse den 29 september 1949 har *vattenfallsstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen utverka beslut att styrelsen skall anskaffa och anordna en likströmsöverföring mellan fastlandet och Gotland samt att anskaffningskostnaderna skola bestridas med statsmedel utan förräntningsskyldighet. Totalkostnaden beräknas till 9 500 000 kronor vid prisläget hösten 1949 före krondevalveringen. Styrelsen har för ändamålet beräknat ett belopp av 2 500 000 kronor för nästa budgetår.

Styrelsen erinrar till en början att Gotland saknar för elektrisk kraftalstring utbyggbar vattenkraft. Landskapets kraftförsörjning har hittills baserats helt på kraft framställd medelst bränsle. Produktionskostnaden blir därvid dels högre än för vattenkraft — vilket dock delvis kompenseras av mindre överföringsbehov — dels beroende av de rätt fluktuerande bränsleprisen, och under krigs- och avspärrningsförhållanden föreligger risk för att erforderligt bränsle icke kan tillföras.

Vattenfallsstyrelsen och Aktiebolaget skandinaviska elverk, vars dotterföretag Aktiebolaget Gotlands kraftverk handhar produktion och distribution av kraft på Gotland, ha år 1947 tillsatt en särskild utredningskommitté för klargörande av tekniska och ekonomiska möjligheter för kraftöverföring från fastlandet till Gotland. Kommittén har nu framlagt sin utredning i denna fråga. I utredningen klargöras de tekniska förutsättningarna för kraftöverföringen från fastlandet samt anskaffningskostnader och årskostnader för erforderliga anläggningar. Diskussionen om åtgärdens inverkan på Gotlands kraftprisförhållanden är emellertid baserad på förutsättningar något avvikande från den lösning, som framkommit vid den fortsatta diskussionen. Huvuddragen av denna lösning angivas i propositionen (s. 2 och 3).

Beträffande de ekonomiska konsekvenserna av en kraftöverföring av lik-

ström från fastlandet har vattenfallsstyrelsen anfört vissa överslagssiffror (s. 3 och 4).

Vattenfallsstyrelsen framhåller vidare, att en del av de skäl, som tala för en kraftöverföring från fastlandet, såsom minskningen av kolimporten och de militära önskemålen, äro av sådan art, att de motivera bistånd från det allmännas sida. I övrigt kan det ifrågasatta statsbidraget anses ansluta sig till statens verksamhet på andra håll för att mildra inflytandet av de olika naturbetingelserna i fråga om försörjningen med elektrisk kraft. Styrelsen erinrar om de statsbidrag, som tidigare utgått för kraftkablar till Öland och Ven samt om vattenfallsstyrelsens understödjande av skärgårdselektrifiering. I utredningen angives den elektrifierbara anslutningen på Gotland utom Visby stad till 100 000 tariffenheter enligt centralblocksnormen (CB-enheter). Bidragsbeloppet motsvarar, utslaget på nämnda anslutning, i det närmaste det belopp, 90 kronor per CB-enhet, som utgör normala gränsen för de statliga bidragen ur anslaget till landsbygdselektrifieringens befrämjande, även om direkt jämförbarhet icke förefinnes, eftersom de sistnämnda avse ortsnät.

För leveransen av erforderliga anläggningar finnes, meddelar styrelsen, bindande anbud, varför definitiv beställning kan göras, så snart riksdagen beslutat det ifrågasatta statsbidraget. I övrigt har den angivna lösningen fixerats i ett kraftkontrakt mellan vattenfallsstyrelsen och Aktiebolaget Gotlands kraftverk. Detta kontrakt gäller endast om det ifrågasatta statsbidraget för täckning av anskaffningskostnaderna för överföringsanordningarna beslutas av statsmakterna före den 1 juni 1950. Kontraktets § 15 omfattar bolagets åtaganden i fråga om distributionstaxorna på Gotland. Dessa skola, sedan reguljär leverans från fastlandet påbörjats, motsvara vattenfallsstyrelsens normaltaxor med det tillägg, som erfordras för att täcka Sliteverkets årskostnader. Tillägget skall justeras dels före den första tillämpningen, dels därefter vart femte år enligt en av vattenfallsstyrelsen genomförd kontrollkalkyl. I § 15 mom. 3 angivas i detalj de omständigheter utöver totala kraftförbrukningen på Gotland, som därvid skola beaktas, sålunda dels ändringar av Sliteverkets kapitalkostnader och löpande kostnader, dels vissa förskjutningar mellan taxelägena för inköpt och försåld kraft samt mellan dessa och distributionskostnaderna.

För likströmsöverföringen beräknas en leveranstid av 3 å 4 år. Medelsbehovet fördelar sig så, att på budgetåret 1950/51 faller ett belopp av 2,5 miljoner kronor för betalning av förstabeställningslikvider till leverantören, under det att återstoden 7,0 miljoner kronor faller väsentligen först på budgetåret 1953/54.

Över vattenfallsstyrelsens framställning ha yttranden avgivits av statskontoret, arbetsmarknadsstyrelsen och statens industrikommission (s. 5 och 6).

Departementschefen har anfört bl. a. följande.

Enligt de prognoser som uppgjorts för kraftförbrukningen på Gotland skulle ångkraftverket i Slite komma att bli helt utnyttjat år 1955 och yt-

terligare krafttillskott för tiden därefter måste tillgodoses antingen genom en utbyggnad av ångkraftverket eller genom kraftöverföring från fastlandet. Med utgångspunkt från de utredningar, som verkställts i ämnet, har jag kommit till den uppfattningen att åtgärder nu måste vidtagas för att trygga Gotlands kraftförsörjning på längre sikt. Vid valet mellan olika alternativ kunna skäl anföras såväl för utbyggnad av ångkraftverket som för kraftöverföring från fastlandet.

Såsom statskontoret i sitt yttrande uttalat bygga kalkylerna för överföringsprojektet på ett flertal ovissa faktorer. Bland dessa är det framtida kolpriset en av de viktigaste. Enligt föreliggande kalkyler skulle det, om kolpriset sjunker under 45 kronor för ton, icke längre vara ekonomiskt lönande att överföra vattenkraft till Gotland. Vidare bör beaktas, att likströmssystemet ännu ej är slutligt utformat, och vissa svårigheter beräknas föreligga att under närmaste tiden efter utbyggnaden göra anläggningen fullt driftsäker. Härtill kommer risken för inträdande kabelskador. Å andra sidan kan vid ett högre kolpris än 45 kronor för ton genom kraftöverföringen kraftkostnaden på Gotland sänkas. Andra förhållanden, såsom valutabesparing genom minskad import av fossilt bränsle och önskvärdheten att pröva likströmsöverföringens praktiska problem, tala för projektet. Även från försvarsberedskapssynpunkt synes den föreslagna kraftöverföringen bli av visst värde. Vid ett övervägande av föreliggande omständigheter finner jag mig böra tillstyrka, att överföringsanläggningen kommer till stånd.

Den ifrågasatta subventioneringen av anläggningen, vilken beräknas kosta sammanlagt 9,5 miljoner kronor, får visserligen anses innefatta en betydande oppoffring från statsverkets sida. Gotland intager emellertid en särställning i krafthänseende, i det att vattenkraft varken kan produceras å ön eller överföras till ön med hittills tillämpade metoder. Detta har lett till att krafttaxorna på Gotland genomsnittligt ligga väsentligt högre än inom övriga län. En sänkning av taxorna skulle bereda öns befolkning fördelar av näringspolitisk och social natur. Ehuru full jämförbarhet ej föreligger mellan en subventionering av det nu aktuella överföringsprojektet och medelsanvisningen till landsbygdselektrifieringens befrämjande, synes dock den ifrågasatta subventioneringen såväl till sin storleksordning som till sitt syfte stå i överensstämmelse med den genom anslagen till landsbygdselektrifiering av statsmakterna inledda politiken att söka utjämna kraftkostnaden inom olika delar av landet. Jag finner mig av dessa skäl böra tillstyrka en subventionering av anläggningen i den formen att anläggningskostnaderna omedelbart avskrivs.

Jag biträder styrelsens förslag att 2,5 miljoner kronor anvisas för ändamålet för nästa budgetår. Medlen böra anvisas under ett särskilt anslag, benämnt kraftöverföring från fastlandet till Gotland. Återstående kostnad beräknas föranleda medelsanvisning först under budgetåret 1953/54. Frågan om avskrivning av beloppet anmäles i annat sammanhang av chefen för finansdepartementet.

Utskottet. Vid valet mellan olika alternativ för tryggande av Gotlands kraftförsörjning på längre sikt kunna, såsom departementschefen framhåller, skäl anföras såväl för utbyggnad av ångkraftverket i Slite som för kraftöverföring från fastlandet. Uppenbart är sålunda, att de kalkyler som uppgjorts för sistnämnda alternativ bygga på ett flertal ovissa faktorer. I likhet med departementschefen har emellertid utskottet kommit till den uppfattningen, att de omständigheter som kunna anses tala för projektet

måste tillmätas utslagsgivande betydelse. Utskottet har därvid icke minst beaktat de av vattenfallsstyrelsen uttalade önskemålen om att få praktiskt pröva de med likströmsöverföringen sammanhängande problemen. De näringsekonomiska och sociala fördelar, som genom den ifrågasatta anläggningen skulle komma Gotlands befolkning till del, torde jämväl böra ses mot bakgrunden av de strävanden mot en utjämning av kraftkostnaden mellan olika delar av landet, vilka statsmakterna genom anslaget till landsbygdselektrifieringen ansett sig böra främja. Med hänsyn härtill finner sig utskottet kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag jämväl i vad det avser anläggningskostnadernas omedelbara avskrivning.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *Kraftöverföring från fastlandet till Gotland* under statens affärsverksfonder, statens vattenfallsverk, för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

Stockholm den 7 mars 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 40.